

Het Archief van het Rode Kruis en de oorlogsslachtoffers te Geraardsbergen, Overboelare, Waarbeke en Zarlardinge in 1944-1945

Jacques DE RO

Het Archief van het Rode Kruis en de oorlogsslachtoffers te Geraardsbergen, Overboelare, Waarbeke en Zarlardinge in 1944-1945

Jacques De Ro

Het luchtbombardement van 22 mei 1944 te Geraardsbergen

In januari 1995 is er binnen het tijdschrift van *De Heemschutter* enige polemiek ontstaan rond het ware verhaal van het luchtbombardement dat Geraardsbergen heeft geteisterd in mei 1944. Aanleiding hiertoe is een krantenartikel uit *Het Laatste Nieuws* waarin beweerd wordt dat de huisjes langs de straatzijde van het Fort Vanderhaegen in de Gasthuisstraat vernield zijn door

een Duitse luchtaanval in 1940. Mevrouw Mieke Adriaenssens-de Lobel uit Geraardsbergen vraagt in een brief d.d. 18 december 1994 aan de redactie van *De Heemschutter* een rechtzetting van de feiten. Zij weet met zekerheid te vertellen dat op maandagavond 22 mei 1944 om 20u 20 een luchtbombardement van de Engelse R.A.F. de voornoemde huisjes heeft vernield.

Hierop is meteen een reactie gekomen van Albert Schrever, die in de bestaande historische literatuur een kleine speurtocht onderneemt naar het ware verhaal van wat de inwoners van Geraardsbergen toen hebben ervaren als hun 9/11. Hij komt tot het besluit dat er inderdaad een Engelse luchtaanval heeft plaatsgevonden op de Oudenbergstad op 22 mei 1944, maar het precieze aantal slachtoffers heeft hij niet kunnen achterhalen.

In het februarinummer van *De Heemschutter* weet Schrever, dankzij de reactie van talrijke lezers, de volledige lijst van twaalf burgerslachtoffers te brengen. Hun geboortedatum en ook hun

familiale banden met de andere slachtoffers worden aangebracht. Zo vinden twee echtparen samen de dood en verliest één man zijn echtgenote en drie van zijn kinderen. De actualisering van dit onderwerp, vijftig jaar na de fatale gebeurtenis, heeft er mede toe geleid dat de namen van de twaalf burgerlijke slachtoffers zijn aangebracht op het Monument van de Oorlogsslachtoffers aan het Stationsplein¹.

Het Archief van het Rode Kruis

Gegevens over het aantal dodelijke slachtoffers van een luchtaanval, een explosie of een natuurramp, maar ook het aantal gewonden zijn gemakshalve terug te vinden in elk lokaal **Archief van het Rode Kruis**. De toegankelijkheid van dit archief is niet altijd evident, omdat zij zich meestal in particuliere handen bevindt. Het ligt dan ook aan de goodwill van degene die zich over dit archief heeft ontfermd om de onderzoeker toe te laten een aantal documenten in te kijken.

Het is dankzij de jarenlange inzet van **Victor Kieckens** (° Aalst 1930) uit Goeferinge, dat het Archief van het Rode Kruis afdeling

¹ *De Heemschutter*, nr. 95/131, pp. 3-4; 95/132, pp. 3-4.

² In april 1913 sticht Vincent Dierix, samen met dokter Arthur Vander Schueren, de gezusters De Boe, de weduwe van G. Rens en Augusta De Ridder de Rode Kruisafdeling te Geraardsbergen. Enkele notities over deze beginjaren zijn opgenomen in G. IMBO, *Vincent Dierix 1862-1947. Onvolprezen filantroop en katholiek politiek prominent*, deel 2, in *De Heemschutter*, nr. 94/125/ 7-8

Afb. 1: Een bom valt op 22 mei 1944 nabij Etablissements FREZIN Garage-Carrosserie (gebouwen van het vroegere lucifersbedrijf S.A. Triumph Matches) in de Papiermolenstraat (Verzameling Johnny Denie)

Geraardsbergen anno 2004 in goede staat bewaard is gebleven. Kieckens is sinds 1948 nauw betrokken bij de werking van het Rode Kruis. Hij heeft jarenlang de functie van econoom en hoofd van de hulpdienst weten te combineren. In 1950 trekt hij zich het lot aan van een zeer verwaarloosd archief. Sindsdien en dit gedurende reeds meer dan een halve eeuw heeft hij minutieus alle belangrijke documenten (meer recent ook fotomateriaal) over de organisatie verzameld.

De geschiedenis van het Rode Kruis te Geraardsbergen moet nog geschreven worden. Het stichtingsjaar van de plaatselijke afdeling is 1913 waarbij brouwer-
rentenier Vincent Diericx

(1862-1947) als één van de initiatiefnemers geldt. Later blijft hij jarenlang erevoorzitter van de vereniging. De plaats waar gezamenlijk tot de oprichting is besloten is volgens Kieckens gebeurd in het inmiddels verdwenen Boudewijnkasteel aan de Vierwindenstraat². Deze vereniging, die steunt op de belangeloze inzet van een aantal vrijwilligers, heeft een grote bloei gekend tot de vijftiger jaren van de voorbije eeuw. Aanvankelijk kan het Rode Kruis rekenen op een vijftigtal actieve leden, intussen is dit aantal geslonken tot maximaal twintig. Deze achteruitgang is volgens Kieckens te wijten aan diverse factoren zoals de groeiende welstand onder

de bevolking, de afschaffing van de actieve ledenwerving en de desinteresse van de jeugd. De aanschaf van materiaal en de werking van de lokale afdeling (zoals rampenoefeningen, inrichten van cursussen) wordt nog steeds bekostigd door de vignettenverkoop³.

Namenlijsten van burgerlijke oorlogsslachtoffers en gewonden

Zoals hoger aangestipt, kan het Archief van het Rode Kruis bijspringen in het onderzoek naar mogelijke slachtoffers van oorlogsgeweld. Op 22 mei 1944 voeren Engelse piloten een raid uit over de Denderstad en

³ Interview met Victor Kieckens d.d. 26 juli 2004.

droppen er een aantal bommen met de bedoeling het station te raken. De luchtaanvallen missen echter hun doel: er vallen drie bommen in de moestuin van de Priorij Hunnegem, de overige komen terecht in de Gasthuisstraat waar zij een deel van brouwerij

Concordia en het Fort Vanderhaegen in de as leggen. Voor twaalf burgers komt alle hulp te laat. Vijf gewonden worden voor verzorging in het hospitaal opgenomen, terwijl negen burgers thuis worden verzorgd. Pas op 11 november 2003 wordt de plaat

officieel ingehuldigd met de namen van de twaalf dodelijke slachtoffers op de rugzijde van het Oorlogsmonument op het Stationsplein aangebracht.

Ook zou er nog een bom terechtgekomen zijn in

Tabel 1: oorlogsslachtoffers van 22 mei 1944

G/h : gewonde in hospitaal verzorgd

G/t : gewonde thuis verzorgd

† : overleden

NAAM	DOMICILIE	G/h	G/t	†
Bernaerd Marie	Gasthuisstr.			•
Cauwel Clementine	Gasthuisstr. 88	•		
Coppens Alfons	Gasthuisstr. 151		•	
Danneels Omer	Gasthuisstr.		•	
De Bodt Jules	Lessensestr. 70		•	
De Cooman Malvina	Gasthuisstr.			•
De Cooman Maria	Gasthuisstr.			•
De Cooman Remi	Gasthuisstr.			•
De Glas Emiel	Gasthuisstr.			•
De Launoit Gustaaf	Papiermolenstr.		•	
De Lil Cyriel	Gasthuisstr. 191		•	
De Namur Marie	Gasthuisstr. 54		• ¹	
De Nooze Irma	Gasthuisstr.			•
De Prijck Zulma	Gasthuisstr.	•		
De Vleeschauwer Em.	Gasthuisstr.			•
De Vos Aimé	Gasthuisstr.			•
De Wetter Maria	Gasthuisstr.	•		
Depouillon Georgine	Vestenstr. (Overboelare)		•	
Deurbroeck Gustaaf	Vestenstr. (Overboelare)		•	
Eggermont Germaine	Gasthuisstr. 163		•	
Flamant Louis-Jean	Gasthuisstr.			•
Gosseye Alfons	Gasthuisstr. 82		•	
Maldrie René	Gasthuisstr.	•		
Maldrie René	Gasthuisstr. 64		• ²	
Merckaert Albert	Gasthuisstr.	•		
Merckaert Gilbert	Gasthuisstr.			•
Merckaert Godel.	Gasthuisstr.			•
Merckaert Wivina	Gasthuisstr.			•
Torreken Henriette	Fort Vanderhaegen		•	

Overboelare nabij garage
 Frezin in de Vestenstraat (thans
 Papiermolenstraat) (Afb. 1). Hier
 worden twee gewonden voor
 thuisverzorging genoteerd.

22 mei 1944

G/h : gewonde in hospitaal
 verzorgd
G/t : gewonde thuis verzorgd
 † : overleden

NAAM	
Bernaerd Marie	Gasthuisstr.
Cauwel Clementine	Gasthuisstr. 88
Coppens Alfons	Gasthuisstr. 151
Danneels Omer	Gasthuisstr.
De Bodt Jules	Lessensestr. 70
De Cooman Malvina	Gasthuisstr.
De Cooman Maria	Gasthuisstr.
De Cooman Remi	Gasthuisstr.

Tabel 1: oorlogsslachtoffers van

Tabel 2: oorlogsslachtoffers van 11 mei 1944

G/h : gewonde in hospitaal verzorgd
G/t : gewonde thuis verzorgd
 : weggevoerd met ziekenwagen
I : datum genezing
II : datum 'afgevoerd'
III : datum overlijden

Naam	Geb.plaats/ dat. ¹	Beroep	Domicilie		G/h	G/t	I	II	III
Ancaert Frans	Gm 05/02/1934	zonder	Wallestr. 15A - Wb	11/05	•		01/09		
Bauwens Jules	?	?	Boschveld - Gm			•			
Boxtael Felix	?	?	Wallestr. 56 - Wb			•			
Capiau Frans	Gm 21/02/1932	zonder	Wallestr. 46A - Wb	11/05			11/05		
Capiau Léopold	Mb 18/07/1904	mijnwerker	Wallestr. 46A - Wb	11/05					31/05
De Smet Anna Judith	?	?	Wallestr. 34 - Wb			•			
De Smet Marie-Louise	?	?	Wallestr. 34 - Wb			•			
Demil Arsène	?	?	Wallestr. - Wb	11/05			30/05 ²		
Demil Francine	?	?	Wallestr. 47 - Wb			•			
Demil Frans	?	?	Wallestr. 47 - Wb	•					
Demil Julienne	?	?	Wallestr. 47 - Wb	12/05			29/05		
Demil Roger	Gm 29/09/1925	landbouwer	Doorekensstr. 32 - Gm	11/05			04/06		
Faveyts Clara	Gm 12/08/1905	huishoudster	Wallestr. 46A - Wb	11/05					13/05
Haelterman Omer	Zb 29/09/1883	landbouwer	Wallestr. - Wb	11/05					20/05
Imbo Roger	Wb 22/03/1927	werkman	Brusselsestr. 54A	11/05				24/05	
Leirens Armand	?	?	Wallestr. 20 - Wb			•			
Leirens Marcel	Wb 19/07/1929	student	Wallestr. 20 - Wb	11/05				30/06	
Mignon Marcel	?	?	Wallestr. 50 - Wb		12/05		30/05		
Mignon René	Gm 19/05/1882	schrijnwerker	Wallestr. 47 - Wb	11/05			17/06		
Neuckermans Marina	?	?	Wallestr. 37 - Wb			•			
Schollaert Célestine	Gm 21/10/1865	huishoudster	Wallestr. 45 - Wb	11/05			16/06		
Tuypens Joseph	?	?	Herzelestr. 15 - St.L.E			•			
Van Vrecom Valentine	?	?	Wallestr. 56 - Wb			•			
Vannegen Michel	Wb 19/07/1939	zonder	Wallestr. 46 - Wb	11/05					12/05

¹ Mb: Moerbeke / Gm: Galmaarden / St.L.E: Sint-Lievens-Esse / Wb: Waarbeke / Zb: Zandbergen

² Interview met Paul Haelterman uit de Wallestraat te Waarbeke d.d. 28 juli 2004; M. VAN TRIMPONT, *Terugblikken op Geraardsbergen tijdens de ongeluksjaren 1940-1945. Een bijdrage tot de geschiedenis van het Geraardsbergse in de Tweede Wereldoorlog*, in *Gerardimontium*, extra nummer, 3 september 2004, pp. 24-25. De auteur gaat hier uitgebreid in op het bombardement te Geraardsbergen op 22 mei en het incident te Waarbeke op 11 mei 1944.

De Glas Emiel	Gasthuisstr. Merckaert Gilbert	Gasthuisstr.			•
De Launoit Gustaaf	Papiermolen Merckaert Godel.	Gasthuisstr.			
De Lil Cyriel	Gasthuisstr. 163	Gasthuisstr.			
De Namur Marie	Gasthuisstr. 84	Gasthuisstr.			
De Nooze Irma	Gasthuisstr.	Fort Vanderbeke			•
De Prijck Zulma	Gasthuisstr.				•
De Vleeschauwer Em.	Gasthuisstr.				
De Vos Aimé	Gasthuisstr.				
De Wetter Maria	Gasthuisstr.				
Depouillon Georgine	Vestensstr. 14 Overboelare				
Deurbroeck Gustaaf	Vestensstr. 16 Overboelare				
Eggermont Germaine	Gasthuisstr. 163				
Flamant Louis-Jean	Gasthuisstr.				
Gosseye Alfons	Gasthuisstr. 82				
Maldrie René	Gasthuisstr. 64				
Maldrie René	Gasthuisstr.				
Merckaert Albert	Gasthuisstr.				

De zogenaamde "ramp" van 11 mei 1944 te Waarbeke

In het Archief van het Rode Kruis wordt ook melding gemaakt van de zogenaamde ramp, die heeft plaatsgevonden in de Wallestraat te Waarbeke op 11 mei 1944.

Nergens is er in het archief enige toelichting gevonden wat er precies

Tabel 3: oorlogsslachtoffers van 12 augustus 1944

Naam	Geb.dat/plaats	Beroep	Domicilie	G/t	Aard verwondingen
Claus Marcel	Overboelare 05/09/1920	metaalbewerker	Lessenstr.	•	Pijnen op ruggengraat, schrammen
Claus Remy Jozef	Zarlardinghe 16/11/1890	metaalbewerker	Lessenstr.	•	Oppervlakkige wonden, inwendige pijnen onder rechterschouderblad
Dehenau Kamiel	Ophasselt 24/02/1888	groefwerker	Lessenstr.	•	Oppervlakkige wonden over gansch het lichaam
Hanotiau Juliette	Ghoy 17/12/1891	huishoudster	Lessenstr.	•	Verplettering van wijsvinger linkerhand, oppervlakkige wonden
Lefebure Albert	Zarlardinghe 21/05/1940	geen	Lessenstr.		
Lefebure Frans	Zarlardinghe 21/05/1873	landbouwer	Lessenstr.		
Lefebure Gaston	Geraardsbergen 11/08/1931	student	Lessenstr.	•	Oppervlakkige wonden
Lefebure Georges	Geraardsbergen 18/05/1937	student	Lessenstr.	•	Oppervlakkige wonden
Lefebure Marcel	Zarlardinghe 07/02/1907	landbouwer	Lessenstr.	•	Kleine brandwonde, oppervlakkige wonden
Sapijn Alice	Zarlardinghe 08/04/1878	huishoudster	Lessenstr.	•	Haematoon linkeroog, oppervlakkige wonden
Schaillée Julie	Overboelare ?	huishoudster	Lessenstr.	•	Open wonde aan schedelhuid, oppervlakkige wonden

Tabel 3: Dodelijke slachtoffers en gewonden van 1 januari 1945

Naam	Geb.plaats/dat.	Domicilie	G/h	Aard verwondingen
Daneels Cyriel	Onkerzele 18/01/1891	Kloostermeerschstr. 20 – Ger.	02/01	Rechterbeen gebroken; gesplinterd hoofd verzorging (licht)
Paeleman Céleste	Geraardsbergen 13/04/1863	Rue Renette 3 - Luik		Kneuzingen over gans het lichaam
Stradiot Albert	Overboelare 20/03/1938	Grote Baan - Overboelare		
Stradiot J.C.	Overboelare 14/02/1901	Grote Baan - Overboelare		
Timmermans Maria	Geraardsbergen 29/04/1900	Grote Baan - Overboelare		Kneuzingen over gans het lichaam

die dag in dit vredige dorp is gebeurd. Volgens Paul Haelterman (° 1928), die door het ongeluk zijn vader heeft verloren, heeft een vliegtuig van de Geallieerden na een luchtgevecht boven Vorst, zijn lege brandstoftank (de zogenaamde baby) gedropt boven de dorpskom. Een heel gebruikelijke methode in die tijd want hierdoor kan het militaire vliegtuig door een verminderde ballast opnieuw een grotere hoogte bereiken. De smeulende kerosinetank, vervaardigd uit geperst karton, komt terecht op een weiland aan de Wallestraat, waar omwoners meteen naartoe snellen om de restjes brandstof op te scheppen alvorens de Duitsers aankomen... (Afb. 2) Er wordt zelfs brandstof uit de dakgoten van de omliggende gebouwen geschept. Eén van de dorpingen zou door een smeulende sigaret een hevige explosie hebben veroorzaakt, want 24 burgers raken licht tot zeer ernstig verwond. Dokter Derdelinckx uit Tollembeek is in de buurt en roept de hulp in van

Afb. 2: Op de plaats in Waarbeke waar op 11 mei 1944 een smeulende brandstoftank neerplofte, is recent een nieuwe woning opgetrokken (Foto D. Surdiacourt)

het Rode Kruis⁴. De ziekenwagen moet veertien slachtoffers met brandwonden naar het hospitaal in Geraardsbergen overbrengen. Vier onder hen, waarbij een echtpaar en een jongen van vijf, sterven tussen 12 en 31 mei aan hun verwondingen. Negen

gewonden worden thuis verzorgd. Met uitzondering van een drietal toevallige aanwezigen van buiten het dorp, komen alle slachtoffers uit Waarbeke. Voor de vier dodelijke slachtoffers is in deze deelgemeente nooit een klein

Tabel 4: gewonden in september-oktober 1944

Naam	Geb.plaats/ dat.	Domicilie	Beroep	G/h IN	G/h UIT	Oorzaak/aard verwondingen
Smets Eug. Antoon	Leefdaal 25/09/1920	Veldmuis 33 Nederboelare	bakker	08/09	19/09	schot in het aangezicht
De Lauw Roger	Geraardsbergen 23/02/1923	Buizemont 10 Geraardsbergen	grondwerker	10/09	19/09	op dienst: val, verstuing linkervoet, verzwoeren wonden
Malfroit Alfons	Idegem 07/03/1911	Driesstr. 15 Idegem	kok	10/10	21/10	verwonding linkerdij door granaatscherf
Verschaffel Gustaaf	Geraardsbergen 16/03/1934	Vesten 78 Geraardsbergen	scholier	14/10	20/10	ongeval bij dienstuitoefening der Engelsen getroffen in het voorbijgaan verwonding rechterbeen, steensplinters
Lanoot Lucien	Geraardsbergen 21/03/1935	't Rot 11 Geraardsbergen		14/10	20/10	ongeval bij dienstuitoefening door Engelsen getroffen in het voorbijgaan, verwonding linkerbeen, steensplinters
Walraet Achilles	Deftinge 10/02/1915	Schoolstraat Goeferdinge	onderwijzer	14/10	19/10	moto-ongeval in dienst van U.F. inwendige kneuzingen